

kovat a kácet, vozit a svážet pro otce i pro okolní statkáře, v hospodě krmit koně, hřebelcovat je, vodit pít, dávat jim slámu a oves. A pak povoznictví, jízdy do kraje, pro víno do Limagne, ba někdy až do Languedocu.

Kašpar neměl ještě šestnáct let a už se vyznal ve všem, aniž měl ovšem ve všech věcech stejné zalíbení. Byl to jinak silný mladík, pěkně urostlý, radost se na něho podívat.

Představte si ho pěkně rovného, oblečeného obyčejně do šatů z modré šerky, do krátké kazajky s dlouhými klopami, zapjatými kostěnými knoflíky, s malými šůsky a s velikými kapsami, do kterých se vešlo půl tuctu koláčů, na nohou má vysoké kamaše, stažené u kolen purpurovými podvazky. Měl pěkné způsoby v tomto prostém venkovském obleku, vypadal sličně pod kloboukem s širokou střešou, jaký dnes asi nosí zelaři z Olliergues.

Kašpar měl pevnou a živou tvář s širokými kostmi, které vystupovaly jako sráznuté hrany pod kůží, kde proudila čerstvá ruměná krev. V obličeji bylo sice trochu červeně, ale zuby měl bílé a oči jako pravý Auvergnan, tak pronikavé, tak jiskřivé a provrtávající, že vypadaly jako oči baziliščí. Ty oči samy stačily, aby se pochopilo, co o něm řekla jedna dobrá žena z Mirefleurs:

„Kašpar je ze všech miláčků nejmilejší a ze všech darebů nejdarebnější.“

Co budu živa, nesejde mi s očima! Má prateta, chudák, mi ho tak často popisovala! Já byla tlachavá a zvědavá a vyptávala jsem se jí bez ustání. A ona, chudák, do něho byla myslím kapánek zamilována, když byla mladá.

Což neměl všechno, aby mátl děvčatům hlavy? Zvláště ten bujarý a statečný vzhled v celé osobě. Člověk cítil, že kdyby přišel čert se všemi rohatými, Kašparovi by nezašel smích. Nebylo nikdy veselejšího srdce v celém křesťanstvu.

Henri Pourrat: Kašpar z hor
přel. Jan Čep, 1932 *

Je to krásná věc u muže, když má pod veselou odvahou pevnou vůli.

Jeho historie dostala ovšem s lety fantastický nádech. Já ji však budu vypravovat co nejpřirozeněji, tak aby v ní lidé našli potěšení i dobrý příklad a aby si z ní nemusili mnoho odmyslet. Je takové přísloví: „Ledakdo umí kupovat, ale málokdo platit.“ On uměl platit, a v tom je všechno.

DRUHÝ VERŠ

Kašpar tedy mohl mít sedmnáct let, když ho poslal otec do Champétières, aby pomohl strýci Grangeovi, který se tam rozhodl usadit. Neboť Grange viděl, že jeho tři ženské se souží v lesích chenerailleských a že se od té příhody lekají kde jaké hlouposti.

Champétières-des-Vallons je dost veliká dědina v údolí v smavém, zeleném kraji, vedle Saint-Ferréol-des-Côtes, který sedí docela nahoře na horském sedle. Jsou to pořád ještě hory, tahle krajina pod Sumontarguesem, ale vzduch je tam už měkčí a slunce teplejší. Je tam vidět révu na zdech a na révě hrozny. Proč by se nemohlo některý rok s pomocí boží stát, že se ty hrozny začervenaají?

Ale nic nevadí, věnce vinných větvíček a zeleného révoví na zdech obveselují oči a člověk cítí, že přišel do dobrého místa.

Když tedy uplynul rok, zrovna na Hod Boží velikonoční, ubytovali se Grangeovi v starém stavení blízko kostela, které zdědila Grangeová po tetě. A Grange začal stavět nad městysem dům podle měšťácké módy, všecek z tesaných kvádrů sotva ztmelených maltou, poněvadž vápno, které se musilo dovážet na mulách, bylo tenkrát hrozně drahé.

Okolo svatého Michala už poháněl dělníky, protože by se byl rád nastěhoval, než přijde nepohoda, a vzkázal pro Kašpara, aby jim přišel pomoci. Sám se oháněl

* text tohoto verše je shodný s vydáním z roku 1969, kde jsou jisté přehlásky uvedeny Jan a Baclaw Čepovi

hoblíkem i liškou a pomáhal hned stolařům, hned tesařům.

Kašpar se nikdy nespokojil s teorií: ať měl očkovat třešni, vycvičit koně nebo spravit hodiny, vždycky věděl, za který konec to chytit. Měl tak hbité prsty, že by mu byla nepostačila ani kočka, tvrdila jeho teta Grangeová, která se nemohla na něho vynadívat. Nejvíce se vyznal v práci stolařské. Dvěma ranami přirazil svěrák a na hřebík neudeřil nikdy víc než třikrát.

Aby jim šla práce víc od ruky a také proto, že cítil, jak se něco šije, přivedl s sebou mladíka stejného věku, vyučeného tesaře, kterému říkali Plampuňi.

Plampuňi je jméno auvergneského Palečka a znamená vůbec malý kousek něčeho, hrstku, která se snadno vezme do dlaně. Ale náš Plampuňi byl vysoký kadeřavý chlapík, široký jako panák na šaty a svalnatý jako dub, neznalý své síly. Byl to hoch zlatého srdce, učiněný dobrák, věrný kamarád, dobrý tahoun, vždycky spokojený s tím, co měl. Člověk to všecko cítil, sotva ho uviděl pracovat: práce mu jen jen odletovala, když si zpíval:

*Oh, nešťastní mládenci,
kteří milou nemáte!
Já milou mám,
každý den k ní chodívám.*

Jedlové třísky se mu zachycovaly jako okruží na zarostlých nadrech pod rozhalenou košilí, ale on si jen utřel rukou dobrý rozšafný obličej a spustil znovu, až se jeho hlas odrážel ode zdi:

*Přineste mi, matičko,
šaty moje hedvábné,
klobouk stříbrem vyšitý,
chci se milé líbiti.*

Zásluhou tohoto pomocníka mohli se Grangeovi nastěhovat do nového domu několik dní přede Všemi svatými.

Jednou ráno přibili na lomenici prapor a kytku květin. Farář přišel pokropit nové stavení, všichni si klekli a pomodlili se *Otčenáš*, *Zdravas* a *Věřim*, a potom si hospodář přitukl s dělníky, s každým zvlášť. To byla slavnost, která se světí v každém novém domě, když jsou postaveny krovky.

Grange pohostil své lidi. U oběda měl každý svůj ubrousek, a o tom přepychu se dlouho mluvilo. Když si v Saint-Anthème sedne host v hospodě ke stolu, přijde služka, mrkne pod stůl a jde říci hospodské:

„Má botky!“

Máš boty, máš tedy právo na ubrousek. Ale jsi-li v dřevákách nebo bos, dej si zajít chuť. Ubrouscky jsou jenom pro ty, kdo mají na nohou koženou obuv nebo nosí sutanu.

Ano, byl to oběd, kterému se musilo říci pane! Neměli tam jenom taková všelijaká jídla, jak to bývá na svatbách, kus, berana upečeného v peci na vrstvě křoupa-vých brambor, ale každý dostal kvíčalu ve vinném listě a jemnou jitrničku a zajíce na černo a paštiku se zavařeninou jako kolo od vozu.

Mužští při obědě seděli a ženy jim posluhovaly. Ženy za těch starých časů jídaly stoje, s talířkem nebo miskou v ruce. Ba ani staré si nesedaly ke stolu, zůstávaly na stoličce někde u kamen, kdežto mladé si buď hleděly práce nebo polykaly svou porci někde na prahu.

Bylo jich tam několik se znamenitým apetitem, ale nikdo se nemohl rovnat Plampuňimu.

Plampuňi měl už pověst. Když na svatbě dojedl, mohli jste mu ještě podstrčit skopovou kýtu. Jednou vdával statkář z Chapioux dceru. Hostina byla v hospodě. Přinesli na stůl celou nadívanou telecí hruď. Statkář chce udělat

stárkovi čest a vybídne ho, aby maso rozkrájel na porce. Dobrá. Stárek začne rozřezávat hruď ve dvě a aby si udělal místo, položil větší polovičku na talíř mladíka, který sedí naproti.

„Oh, pane, to už stojí za to!“

Stárek se na něho zaraženě podívá, vidí, že náš Plampuňi má v prostotě svého srdce za to, že mu dávají ten několikoliberní kus jako jeho porci, vzpomíná se a řekne:

„Ale jdi, vždyť jsou v tom kosti! A tobě je toho potřeba!“

A na mou věru, chlapík vzal nůž a celý kus statečně sprovodil se světa. Kdo vyučil Plampuňiho řemeslu, nepřipravil ho o peníze!

Když vypili poslední korběl, šli si ven na cestu zatančit. Dřeváky klapaly na tvrdé hlíně, až Bůh bránil. Byl to rámus, že by z toho byl mlynář ohluchl.

Protože neměli ani kobzy ani dud, tancovali při písničkách. Když jsou lidé veselí, umějí si vždycky poradit. Na pouti ve Valeyre zastávala jedna sousedka šumaře, aby nepřišla na zmar ani minuta, a když si šel vypít džbáněk, sedla si ke stolu, kapesník pod loktem a tvář v dlani, a fejfarovala o všecko pryč: „Ej rabanana tydeli, tydelideleté, ej rabanana tydeli, tydelidelá!“

Tentokrát prozpěvovala Pavlína pronikavým hlasem. Tleskala si při tom do taktu rukama a všichni skákali, točili se, tancovali, popřávali si toho až až.

„Jenom zvesela, dokud se nám víno nevykouří z hlavy!“

Kašpar protočil Annu Marii. Ale po dvou kolech si chtěla jít raději sednout na louku plnou mateřídoušky, která se táhla nad cestou. Sedla si tam na balvan a Kašpar přišel za ní a opřel se o starou zkroucenou borovicí, která jim dávala stín. Byl jeden z těch krásných podzimních dní, kdy je vzduch zároveň modrý a zlatý.

Bylo vidět cíp roviny na konci údolíčka a hory forezské. Pálili tam suchou nať, několik pramének kouře stoupalo k vřesovištím na hřebenech.

Pavlína zpívala písničku:

*Kdybych byla vdána
podle svého srdce,
měla bych od rána
milého po ruce.*

Kašpar upíral oči do dálky, ale myslil při tom na Annu Marii, jsa šťasten, že je u ní a hlavně že ji viděl v tento den radosti zase veselou. On, kterému se pěníla krev vedle druhých děvčat, který ztrácel tu chvíli všecku rozvahu, říkal jim hlouposti, líbal je násilím a dělal je na jeden večer právě tak nevázanými, jako byl sám — on měl vedle sestřenice srdce jako vyměněno.

Usmíval se dlouze sám pro sebe. Anna Marie, tato jasná tvářička, v které bylo vždycky tolik sladké něhy, ty hnědé oči, tak výmluvné, i když se ústa zdráhala promluvit . . . Anna Marie . . . Kašpar cítil na své noze teplo její nohy a stačilo mu jen otočit oči, aby ji viděl.

Otočil je pomalu k děvčeti, které ani nemukalo, sedíc s rukama v klíně. A on, který si ji představoval všecku zrůžovělou od tance, trochu unavenou a usmívající se, on ji najednou viděl bledou, duchem nepřítomnou, slza jí stékala po tváři, pak druhá, a zase jedna, a zas, jako když padají perličky se šňůrky.

Byl tím tak dojat, že mu to zarazilo dech, jako by byl náhle vkročil do rybníka. Dlouhou chvíli se nemohl hnout. A přece v něm bouřilo nadšení. Bláznovství hostiny a tance, písničky, něžný cit k sestřenici, to všecko, to všecko — nikdy mu ještě nebylo u srdce tak veselo a

zároveň tak smutno. Klesl na zem vedle Anny Marie, vzal ji za ruku.

„Poslouchej, sestřenko, důvěřuj mi. Nevím ještě, co udělám, ale budu to vědět a udělám to. Myslíš, že jsem sem přišel, abych dělal po městečku šviháka? Jste přece moji příbuzní, ne? . . . Hleď, neměl bych pokoje, dokud mi neřekneš, co tě trápí.“

Ona nejprve neodpovídala. Prsa se jí prudce zdvíhala a klesala. Ale Kašpar mluvil s takovou vroucností, že na něho pohlédla, a byl to pohled zářící přátelství, dotkl se ho jako sluneční paprsek. Pak se začala usmívat, ale tak žalostně . . .

„To je tím, že jsem zbabělá, to je všechno . . . Mám strach,“ dodala změněným hlasem, tisknouc špičkami prstů bratrancovu ruku. „Tato slavnost mi připomněla vyhrůžku toho zlého člověka. A jak jsem se dívala na ten les, pomyslíla jsem si, že by tam mohl číhat a vystřelit do mne olovenou kulku, dřív než by si toho mohl kdo všimnout . . . Ach, věř mi, to není žádný život, mít pořád strach . . .“

Nedbaje na nic, stoupl si Kašpar tak, že ji zakryl se strany od lesa. Ona si toho ani nevšimla, jsouc všechna zaujata vysvětlováním, protože nechtěla, aby ji měl za nerozumnou. Když teď viděla bratrance u nich, tak statného a bujarého, byla by chtěla žít v plném slunci, v radosti svého mládí. Ale už nikdy nebude moci, věděla to napřed.

„Kdybys ho byl slyšel! Jsem jista, že mě jednou přinutí, abych prosila o smilování, jak mi to slíbil . . .“

A sotva si na to vzpomněla, opustila ji všechna odvaha. Říkala to s takovou prostotou, že Kašpar měl na chvíli týž pocit jako ona. Po prvé si to neštěstí jasně uvědomil: zdálo se mu, že naráz uviděl všechnu tu úzkost a zároveň tu zlobu. Někdy padne na lidský život soužení a docela jej zborčí a člověk už nemá z ničeho radost . . .

Jak se Anna Marie za těch šest měsíců změnila! Jak se tak může život obrátit, že se pak člověk cítí tak nešťasten!

Zmáhal se v něm hněv. Zlobil se teď na to, co mu rylo v srdci, a vyčítal si, že by měl před ženou málem chut plakat.

Vstal a podal ruku Anně Marii. Začínalo být čerstvo, poněvadž slunce zapadalo a tráva už vlhla večerní rosou. Na topolech u mlýna bylo slyšet chřestit žluté listí. V údolí na pastviskách se válely chuchvalce mlhy. Večer byl tichý . . .

Jak upřímně a důvěrně s ním Anna Marie mluvila! Snažil se ji upokojit, aby nechala těch myšlenek. Kdo ví, je-li ten vůdce loupežníků ještě naživu, nebylo by divu při takovém řemesle . . . A ostatně, vždyť už se najdou lidé, kteří dovedou být na stráži.

Spíše nota té písničky než písnička sama dodala děvčeti odvahy. Skličovala ji spíše bázeň bez příčiny nežli vzpomínka na „pána“. Usmála se opravdovským úsměvem a zdálo se, že to s ní konečně spadlo.

Mladík zahořel touhou se bit, obětovat se pro ni.

„Ujednáno, sestřenko,“ řekl se smíchem. „Slibuji ti tady pod tou borovicí, že ti budu k službám. Zamkněme to na věčné časy!“

Chytili se malíčky jako dvě děti, svírajíce a táhnouce ze vsí síly, a pak si každý vytrhl vlas, foukli na něj a poslali jej po větru.

Udělal to všechno přese všechno velmi vážně a vrátili se spolu k novému stavení, nemluvíce už ani slova. U studánky položila Anna Marie Kašparovi ruku na rameno, jako by ho chtěla k sobě přitáhnout. Jejich hlavy se skoro dotýkaly. Zašeptala mu do ucha „děkuji“ a rychle ho políbila na tvář. Její rty byly teplé jako peří mladé koroptvičky. A ten polibek rozhodl o jejich osudu.

Slavnost byla u konce. Už se snášela časná podzimní noc. Všichni se vrátili do veliké jizby, ale protože jí

nebyli ještě zvyklí, stáli tam a nevěděli, co počít s rukama a s nohama. Matka řekla, že je už chladno, šla pro otep suchých kručinek a rozdělala oheň. Grange udělal dvacet poznámek o běhu tohoto světa a desetkrát přirovnal tento dům k Cheneraillim — ovšem na prospěch tohoto, neboť měl rád, když mu druzí lichotili — a pak si sedl k ohni.

Ohříval si nohy, hrabaje holí v otepi, když tu si vzpomněl, že ten, kdo první zapálí oheň v novém domě, do roka umře. Přišla druhým také ta myšlenka nebo roztažila se nálada hospodářova jako olejová skvrna? Bud jak bud, když Kašpar vyšel ven — položit prý oka na na zvěř — všichni se zachmuřili a večer uplynul hodně smutně.

T Ř E T Í V E R Š

Za čtyři nebo za pět dní pracoval Kašpar s Grangem v komorách. Dělal tam špíz na maso, obrácenou k severu. V prvním poschodí slyšeli řezat a hoblovat Plampuniho, který si při tom zpíval jako varhany.

Práce už byla zhruba u konce, ale pořád se ještě bylo čím zabývat. Tak na příklad udělal Kašpar nade dveřmi — jak je to v módě u bohatých lidí na venkově — velikou klec na ptáky a nasadil do ní stehlíky, kteří obveselovali dům.

V zahradě bylo vidět besídku a sluneční hodiny, samé zvláštnosti, které stojí víc jemnosti a trpělivé práce než peněz a které byly na odiv lidem z městyse.

Žlutavé slunce pronikalo šikmým pruhem až do komory a ozařovalo zvířeny prach. V jednom koutě byla hromada borových šišek, které voněly horami. Kašpar zatloukal hřebíky a vykládal v přestávkách strýci, že by mohli mít veverka a dát ji do klece s kolečkem, že by jí točila.

Grange ho nechával mluvit, zdál se v špatné míře, mračil se a byl neklidný.

„Ty se o nás staráš, milý hochu,“ řekl konečně, vytáhnuv hřebíky, které svíral v zubech. „Ale pamatuj si, nás se už neštěstí nepustí. Neštěstí u nás visí ve vzduchu.“

„Nač k čertu takovéhle myšlenky?“

„Tak.“

Nechtěl říci, že slyšel v noci na střeše sýčka, ptáka přinášejícího smrt. Konec konců tomu věřil, třeba říkal, že tomu nevěří. Tvrdival vždycky, že tomu nevěří, ale jedním dechem jmenovával spoustu příkladů, kdy měla tato věštba brzký účinek.

„Ta historie s tím Černým zvířetem se mi pranic nelíbí . . .“

Nikdo dobře neví, co to vlastně je, to „Černé zvíře“. Něco jako vlkodlak, kterého se nikomu nepodaří uvidět tak zblízka, aby jej mohl podrobněji popsat.

Od slavnosti kladení krovů se potloukala taková jedna bestie po kraji. Lidé se ovšem pokoušeli poštvat na to psy, ale nedařilo se to: ovčáci svěsili ocas mezi nohy a krčili se k svým pánům. Celé Champétières byly naruby. Sotva se venku něco šustlo, hned bylo všecko na nohou. Nikdo se neodvažoval vystrčit hlavu, všichni byli zalezlí a snažili se uvidět „Černé zvíře“ z oken a škvírami dveří. Ale to vycházelo jenom za samé tmy a vždycky se drželo ve stínu: tak tak že zahlédli utíkat cosi tmavého, bez nohou a bez hlavy.

Když hospodyně večer podojí krávy, postaví hrnec s mlékem do studené vody, aby smetana vystoupila nahoru. Ve mlýně dávali večer mléko do dřevěné kádě u studánky, aby se ochladilo, a vlkodlak je po každé vytáhl a rozlil kolem dokola po zemi. Kašpar povídal mlynáři: „Copak nemůžeš nabít pušku hrubou solí a počíhat si noc nebo dvě na tu bestii, abys jí dal na pamětnou?“ Ale mlynář věřil, že i kulky, nejsou-li posvěceny, se rozplesnou o kůži vlkodlaka jako tolary. Ať by si tam číhal tři noci nebo deset, jenom prý by se zbytečně na-